

ONDERZOEK VAN LAAT-MIDDELEEUWSE WATERPUTTEN TE OUD-TURNHOUT

Tijdens uitbreidingswerken van het gemeentehuis in Oud-Turnhout, op perceel S F, nr. 396 h en l, werden eind september 1981 vier waterputten ontdekt die over een oppervlakte van ca. 15 m² verspreid lagen. Van deze putten konden er maar twee onderzocht worden. Ze waren alle vier rond en opgebouwd uit turfblokken of heideplaggen, en als basis werd ofwel een (karre-)wiel of een laag takken gebruikt. Put II had een diameter van ongeveer 118 cm en de bodem stak 2,80 m onder het maaiveld. De put werd volledig uitgegraven op 11 november 1981, en bevatte zeer veel materiaal waaronder een massa aardewerk en veel schoenfragmenten van verschillende types. De schoenen werden door O. Goubitz (R.O.B.) te Amersfoort behandeld, en zullen elders gepubliceerd worden. Onder het ensemble bevinden er zich enige houten trippen of platijnen. De vele dierenresten (konijn, kat, varken, geit of schaap, rund) uit de put werden voor onderzoek overgemaakt aan Dr. A. Gautier (R.U.G.). De put bevatte verder nog groene leifragmenten, een ronde houten tap, enige glasscherven en organische resten (okkernoten, eikenbladen en takjes).

Het aardewerk is onder te verdelen in hoofdzakelijk rood oxiderend gebakken aardewerk, in mindere mate blauw-grijs reducerend gebakken aardewerk, een vermoedelijk Maastrandse grape en enige geïmporteerde Raerense produkten van hetzelfde type.

Wat het rood aardewerk betreft valt het onmiddellijk op dat het hier waarschijnlijk gaat om éénzelfde baksel met identisch oranje-rood loodglazuur. Grote voorraadpotten op golvende standring met eenvoudige (fig. 80, nr. 5) of geknepen rand en twee handvatten (fig. 80, 1), grappen met drie (fig. 82, 15 en 17) of zelfs vier poten (fig. 80, 6), alsook grote (melk-)teilen met een brede uitgietsneb en twee handvatten (fig. 81, 12) behoren tot de meest voorkomende vormen. De typische vetvanger of braadslede (fig. 80, 2) en de kamerpot (fig. 82, 20) mochten niet ontbreken. Dekselfragmenten die waarschijnlijk de voorraadpotten afdekten (fig. 80, 4), kommetjes met of zonder handvat en standlobben (fig. 81, 10) of een ringbasis (fig. 81, 13) als steunpunt, een bijna gaaf plat bordje (fig. 81, 11) en enige vergietfragmenten sluiten deze reeks af.

Het ongeglazuurde blauw-grijs aardewerk is vertegenwoordigd door een grote voorraadpot met sterk geprofileerde bandvormige rand (fig. 81, 7) en verschillende kommen met drie standlobben en een uitgietsneb (fig. 82, 19). Minder voorkomend is een basis met drie gaten van een bloempot, waarbij een eveneens doorboorde randscherf behoort (fig. 82, 18). Niet onmiddellijk te identificeren is een wandstuk van een tweeledig recipiënt, mogelijk een mengbak (fig. 81, 14).

De twee reeds besproken aardewergroepen zijn ongetwijfeld van lokale oorsprong. Te Turnhout, waarbij de gemeente Oud-Turnhout tot het midden van de 19de eeuw behoorde, was immers een Pottenbakkersstraat (thans de Pater-

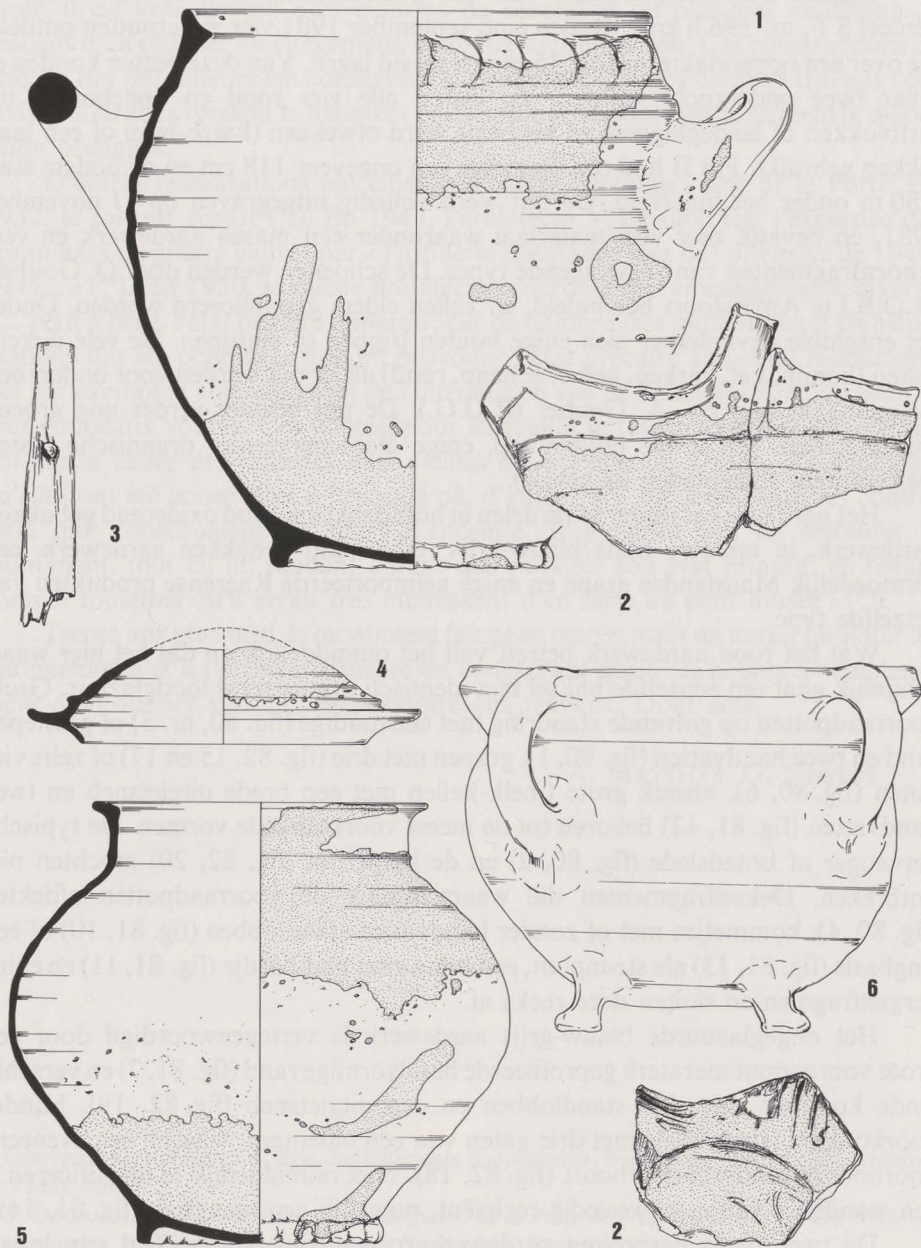

Fig. 80. Aardewerk uit waterput II. S. 1/4.

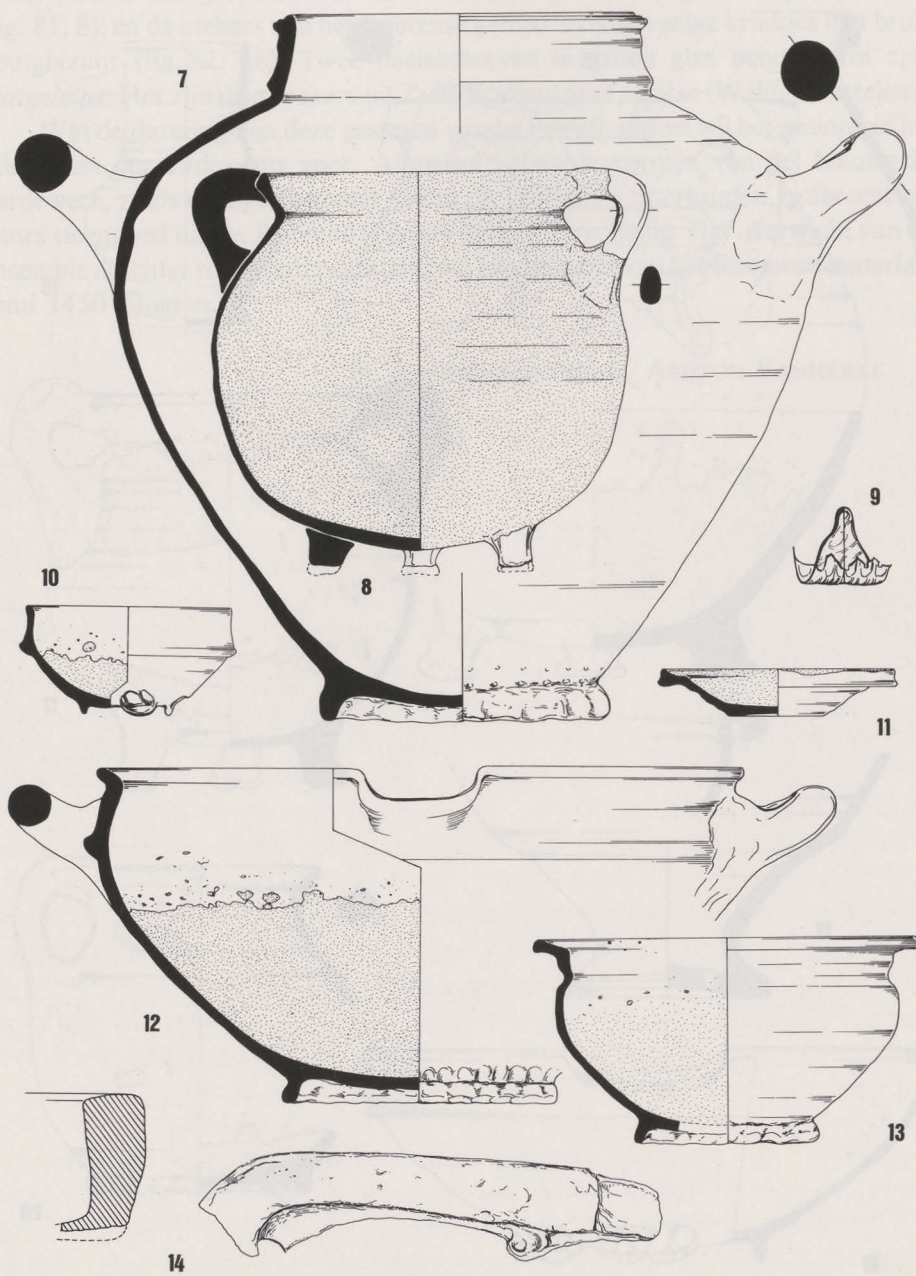

Fig. 81. Aardewerk uit waterput II. S. 1/4.

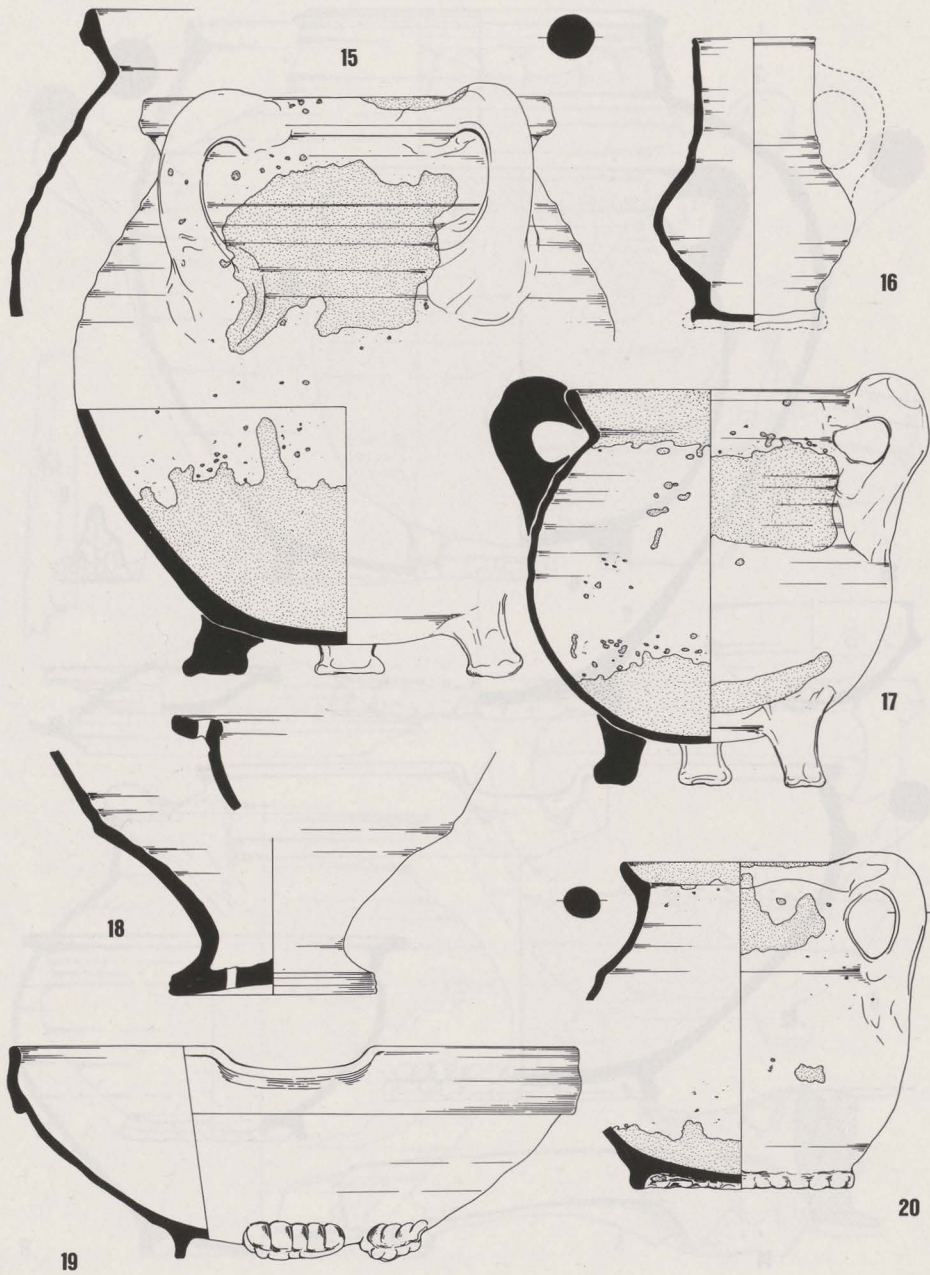

Fig. 82. Aardewerk uit waterput II. S. 1/4.

straat). Een archivalische studie zou ongetwijfeld interessante gegevens kunnen brengen over het bestaan van deze stedelijke pottenbakkersindustrie.

De ingevoerde produkten zijn in zeer geringe mate vertegenwoordigd. Uit de Maasvallei is een grape in witte klei met licht groen loodglazuur geïmporteerd (fig. 81, 8), en de ateliers van het Raerense gebied leverden enige kruikjes met bruin zoutglazuur (fig. 82, 16). Twee basisscherven in groen glas behoren tot zgn. *maigeleins*. Het zijn drinkbekers uit Zuid-Brabantse of Duitse (Waldglas) ateliers.

Wat de datering van deze gesloten vondst betreft, stellen wij het midden of het 3de kwart der 15de eeuw voor. Alhoewel bepaalde vormen van het blauwgrijs aardewerk, zoals de lage kommen ook in de 14de eeuw voorkomen, ontbreekt het paars steengoed uit het Rijnland (Langerwehe) hier volledig. Het overwicht van dit ensemble is echter rood aardewerk, dat wij aan de hand van het Raerense materiaal rond 1450 situeren.

St. VANDENBERGHE, L. ASHTON-VANHERLE